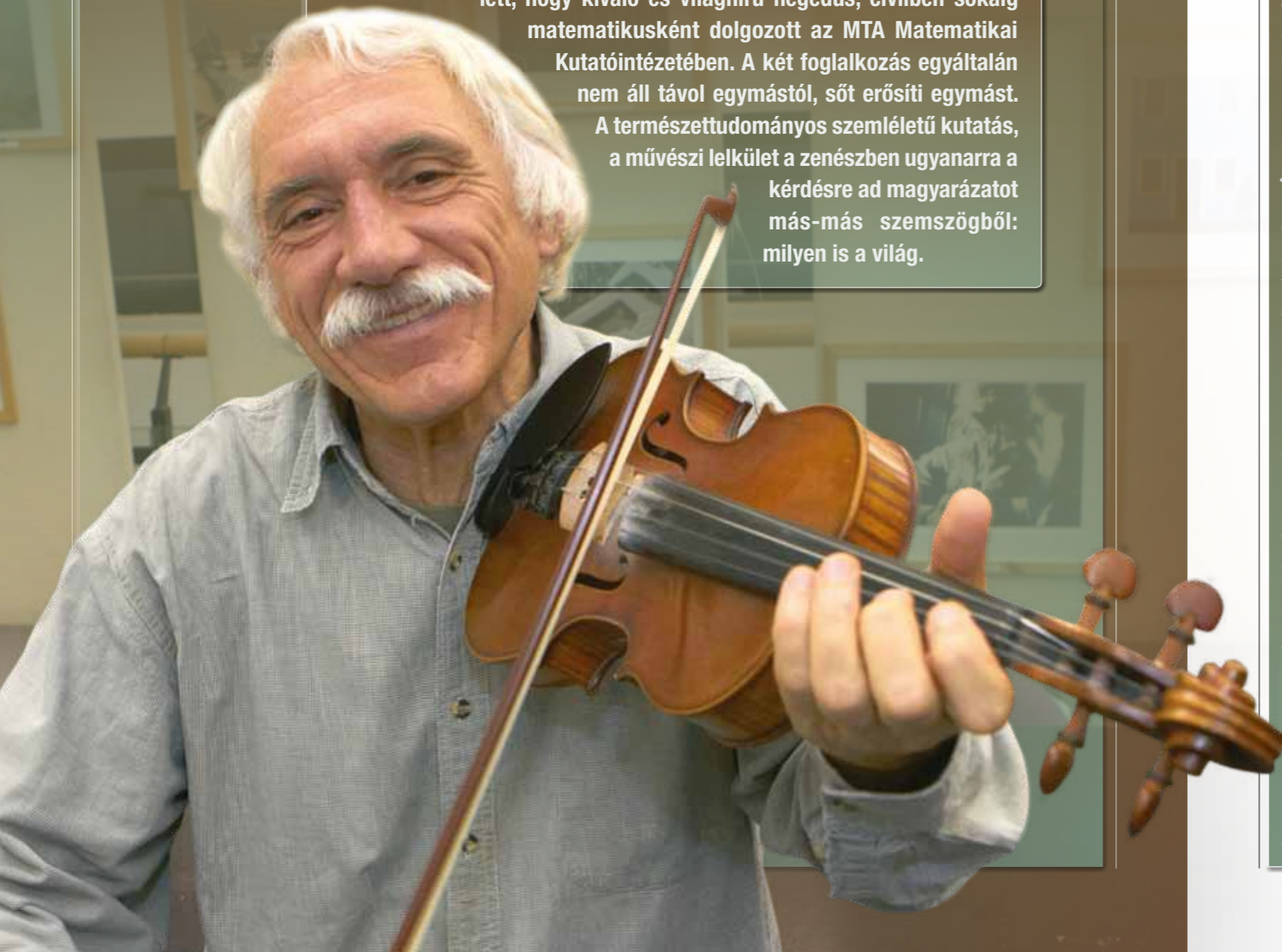

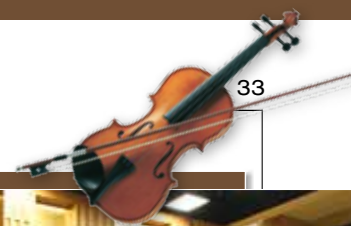
A MUZSIKÁS EGYÜTTES HEGEDŰSE – MATEMATIKUS

Felelet dallamokkal és számokkal

A Fővárosi Művelődési Házban (FMH) tartott gyermek-tánccházon találkoztunk Sipos Mihállyal, a Muzsikás együttes primásával. Misi mellett, hogy kiváló és világhírű hegedűs, civilben sokáig matematikusként dolgozott az MTA Matematikai Kutatóintézetében. A két foglalkozás egyáltalán nem áll távol egymástól, sőt erősíti egymást. A természettudományos szemléletű kutatás, a művészi lelkület a zenészen ugyanarra a kérdésre ad magyarázatot más-más szemszögből: milyen is a világ.

FOTÓK: SÁFÁR TIBOR

– *A világhírű Muzsikás együttes gyakran tart táncbázat az egészen piciknek is?*

– Minden héten. Régóta működik már az aprók táncháza. Még megvolt a régi Fehérvári úti Művelődési Ház, annak a körtermében kezdtük el. Nagyon fontosnak érezzük, hogy az egészen kicsiknek is muzsikáljunk. De nemcsak a gyerekekről, hanem a családokról is szól ez az egész. Együtt van a mama, papa, nagymama, nagypapa, más gyerekek, rokonok, ismerősök. Barátságok alakulnak itt ki. Nekünk is itt volt ma az egyik fiunk a kétéves ikreikkel.

– *Már ők is táncolnak, énekelnek?*

– Általános tapasztalat, hogy a jó zenére már az újszülött kisbaba is reagál. Az egyéves gyermek ragyogóan rugózik, pontosan követi a ritmust. Korán megérzik, hogy mi szomorú, vagy vidám, a váltásokra azonnal reagálnak. Látjuk, ahogy a zenén, mozgáson keresztül teremt kapcsolatot a gyerek. Ráadásul valamiféle általánosabb rendet is tanulnak ilyenkor.

– *Amellett, hogy kiváló népzeneész vagy, matematikusként a természet törvényszerűségeit kutatod. A kettő hogy fér meg egymás mellett?*

– A pszichológiai kutatásokban felvetődő matematikai, elsősorban többdimenziós statisztikai alkalmazásokkal foglalkoztam. Ilyenekre van szükség például az intelligencia, vagy más tesztek kialakításakor. Ugyanakkor tudjuk, hogy az embert mindig is érdekelte az őt körülvevő világ, és ennek megismerésére, az ismeret kifejezésére együtt használta a művészetet, a tudományt, vagy a vallást.

– *A Lorántffy Zsuzsanna Zenei Általános Iskolába jártál. Hogy lett ebből matematika?*

– Ez volt az első olyan iskola Budapesten, amelyben Kodály módszerrel tanítottak. Minden nap volt énekóra, hetente többször karéneke, zenekar, főhangszer, mellékhangszer. Állandóan zengett-bongott az egész iskola. Nagyon szép emlékeim vannak róla. Jellemző, hogy az osztálytársakkal máig összejárunk, tudunk egymásról, néha együtt töltjük az ünnepeket, szóval tartjuk a kapcsolatot. Az idős Kodály maga is eljött időnként a Lorántffyba.

Hajnalban a Lukács fürdőbe járt, és utána látogatott el hozzánk. Egyszer a morgós pedellus nem engedte be, mondván, hogy megkezdődött a tanítás, zárva a kapu, jöjjön vissza a nagyszünetben. Erre a mester bekopogtatott a botjával az egyébként igencsak magasan lévő osztályablakunkon, kért egy széket, és fűrűn

A Muzsikás együttes 40 éve működő nemzetközi hírű Kossuth, Liszt Ferenc és Prima Primissima-díjas magyar népzenei együttes. 2008-ban a legrangosabb nemzetközi világzenei elismerésnek, a World Music Expo WOMEX-díjának kitüntetettje volt. (Éri Péter, Hamar Dániel, Porteleki László, Sipos Mihály)

átmászva, beugrott az osztályba. Leült a hátsó padba. Csak az óra végén szólalt meg szűkszávuán, igen lényegesre figyelmeztetve: „Tudják, a szünet a zene fontos része”. Mi értetlenül bámultunk akkor: hogyan lehet fontos a zenében, amikor éppen csönd van?

– *Világhírű zenészek is megfordultak az iskolában.*

– Kodály intenciójára. Ennek két oka volt, egyrészt, láthassuk a nagyokat, mint pl. Yehudi Menuhint, Pablo Casalt, másokat, másrészt, hogy a világhírű zenészeknek megmutassa zenei pedagógiájának eredményeit. A kezdetektől minden gyerek énekelt, a negyedikes-ötödikes gyerekek meg már tudtak

A hagyományból minden generációnak meg kell teremtenie a saját kultúráját. Nem csak a kényelmet szolgáló civilizációt.

kíséretet komponálni egy dallamhoz, több kulcsban kottázni olvasni. Máig emlékszem Yehudi Menuhin tornatermi koncertjére. Mint afféle jó tanuló, de rossz gyerek, fent voltam a bordásfal tetején, onnan láttam-hallottam a gyönyörű muzsikát. Az ilyen pillanatok mélyen beivódnak az ember lelkébe.

– Az erdélyi magyar népzenevel hogy kerültél kapcsolatba?

– Amikor 1972-ben befejeztem az egyetemet, egy építész barátommal elmentünk Erdélybe. Őt elsősorban az érdekelte, hogy milyen a házak, a települések szerkezete, kialakulása, én meg szívesen vele tartottam. Jártuk a falvakat nap-nap után, míg egyszer Kalotaszegen az egyik faluba beérkezve hallunk valami furcsa, ritmusos morgást. Mi lehet ez? Amikor közel értünk, akkor derült ki, hogy egy lakodalomban muzsikáltak, a bőgőt hallottuk messziről. Volt ott prímás, kontrás, bőgős. Lenyűgözött az addig ismeretlen és mégis ismerős különleges zene. Napokig hatása alatt voltam ennek a muzsikának.

Másnap reggel kedvesen invitáltak az egyik házhoz reggelire. Egyszer csak nyílik az ajtó, és bejön rajta egy fiatalos, ruganyos ember, bemutatkozik: Kallós Zoltán. Kérdezem: a gyűjtő rokona? Nem ő maga az. Nem lehet, mondom, mert Kallós annyi népzene gyűjtött, hogy csak valami öregember lehet.

Tőle tudtam meg, hogy ősszel ilyen muzsikálás indul a Bartók Táncegyüttes Budapesten, Halmos Bélával, Sebő Ferivel, így ebben már szeptembertől részt is vettem.

– De még előtte, a matematikusi szakdolgozatodban megjelent a népzene.

– A dolgozatom fő témája modern statisztikai módszerek magyar ismertetése, adaptálása nagy számítógépekre. Több alkalmazási lehetőséget is bemutattam, köztük népzeneit is: lehet-e és miként megadni a népdalok közötti rokonságot matematikai módszerekkel.

– Muzsikás negyven évvel ezelőtt alakult. Hogyan?

– A Bartók Táncegyüttes köré szerveződünk, ott táncolt ifjú Csoóri Sanyi, Éri Péter, velük, meg többekkel muzsikáltunk, buliztunk együtt. Később Hamar Dani is csatlakozott a társasághoz. Tavaszra már úgy alakult, hogy kisebb összejöveteleken zenéltünk, sőt a Bartók Táncegyüttes előadásain a táncok közötti átöltözési szünetekben már megmutathattuk a tudásunkat. Érdekes, hogy egymás után jöttek az egyre nehezebb feladatok, amelyekre rengeteget készültünk. Az eredmény újabb kihívásokat hozott.

Így kerültünk ide az FMH-ba is, ahol saját klubot indítottunk tánctanítással, énektanítással a széles nagyközönség számára. Ebben a Muzsikás úttörő volt, hiszen addig csak a profiknak volt lehetősége néptáncot tanulni. Aztán érkeztek a különböző felkérések is, táborok, iskolák kerestek meg minket. Lassan kialakult egy nagyobb saját repertoárunk.

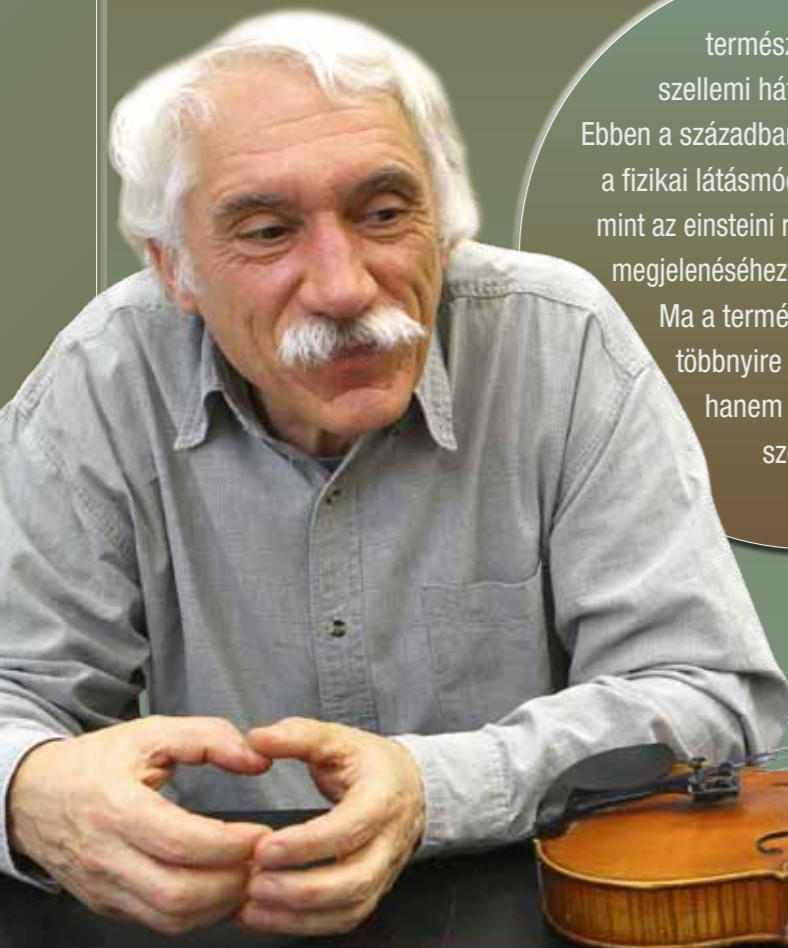
Később megjelent a táncházunkban egy holland szervező, meghívott Amszterdamba egy kis fesztiválra. Ott kaptunk egy újabb meghívást egy nagyobb helyre, Dordrechtbe, azon megint egy következőt.

Így jutottunk el a nagy Hágai fesztiválra, onnan Angliába, Amerikába, majd a világba igen sokfelé. Tudnunk kell, hogy ekkor már, a Muzsikással énekelt Sebestyén Márta. Ő egy csodálatos tünelemény, igazi világsztár. Attól az időtől kezdve a Muzsikással dolgoznak a különleges tudású, sugárzású táncosok: Tóth Ildikó (Fecske) és Farkas Zoltán (Batyú). Ezzel az erős csapattal készültek azután a lemezek, műsorok.

– Mit jelentett akkor a népzene számodra?

– A Muzsikás klub, vagyis a tánctanítás beindítása idején elsősorban szórakozást, ahol lehet ismerkedni, táncolni, énekelni. Ráadásul olyan zenével, táncsal, amit nagyon szerettünk.

A természettudomány szellemi háttére is a kultúra. Ebben a században újból várható változás a fizikai látásmódban, olyan horderejű, mint az einsteini relativisztikus szemlélet megjelenéséhez a múlt század elején. Ma a természettudományok többnyire nem a kultúrát, hanem a kényelmet szolgálják ki.

– Az öregektől első kézből hallottad a népzene. Van mestered?

– Természetesen. Mindenkinek van. Kínai és indiai történetekből ismerjük azt az esetet, amikor a fiatal odamegy a nagy öreghez, hogy megtudja, mi a világ lényege. A mester, ahelyett, hogy magyarázattal szolgálna, kemény fizikai munkára fogja a tanítványt. Egy év is eltelik, és semmiről nem esik szó. Egyszer csak megérti a tanítvány, hogy az elejétől kell indulni. Az első nagy mesterem egy széki prímás, Ilka Gyuri (Moldován György) volt, aki hihetetlen szegénységből és társadalmi mélységből került föl Szék megbecsült polgárai közé. Mi sem jellemzi ezt jobban, hogy amikor meghalt, a széki gazdák vállukon vitték a temetőbe.

– Te, mint egyetemet végzett városi ember, mit tudtál tanulni Ilka Gyuritól?

– A lelkes bizakodást. Ő jókedvet tudott csinálni. Amikor elment egy lakodalomba, rád nézett, meggyűrte a kalapját, nevetett és már mindenki vidám volt körülötte. Erős kisugárzású, nagy improvizatív készségű ember volt. Zenélésében azonnal tudott reagálni arra, ami épp ott történik. Felesége Lénuca, nagy, gyönyörű, fekete cigányasszony. Egyszer, amikor éppen nálunk Budapesten laktak, a szomszédunkban nagy összejövetel volt, zeneszerzők, orvosok, tudósok, jó ismerőseink. Mi zenéltünk, buliztunk Ilka Gyurikkal. Egy idő után nem bírták, a társaság ájtott. Összevegyült a két csapat, mindenki élvezte a muzsikát. Lénuca – aki egy született boszorkány – egy idő után átvette a szót, és ezeket a nagyon rafinált értelmiségi embereket lehetetlen módon elemezte. Mindenki dőlt a kacagástól, hiszen minden embernek a gyengéjére tapintott ügyes szavakkal, mint egy igazi bűbájos. Azóta is emlegetik.

– Mi jellemző a ti zenei világotokra a színpadon?

– A Muzsikás koncertjein gyakran hallunk egymás mellett eredeti népzene, városi előadást és klasszikus zenét. A

Pont az iskolákban nincs zenei oktatás. Éppen ezért a MOL Zrt. támogatásával járjuk az általános és középiskolákat az egész országban, és ingyen koncerteket tartunk, amelyekben bemutatjuk a népzenei hagyományunkat és talán felmutatjuk való használatosságát.

– Az együttessel a világ csaknem minden színpadán szerepeltél már Japántól az Egyesült Államokig. Mit jelent más népeknek a mi zenénk?

– A fehér ember kultúrája tényleg létező egység valamilyen értelemben. A görög kultúrából nőtt ki, melybe beletartozik Észak-Amerika, Ausztrália, egész Európa. Nagyon nagy értéknek tartják a mi Kárpát-medencei zenénket, mert sejtik azt, hogy az ő őseiknek is hasonló kultúrájuk volt valamikor. Egy-egy koncert a lélektan rejtett világát hozza elő hirtelen. Ezért ezek a fellépések gyakran elemi hatással vannak a közönségre. Nagy lehetőségünk, hogy megmaradt ez a kincsünk, a magyar népzene. Használunk kell a magunk és mások javára.

dolgok egymásra felelnek, egymást megvilágítják. Ennek nagy sikere van itthon is, például a Művészetek Palotájában, vagy külföldi nagy turnékon, mint akár

New Yorkban, a Carnegie Hallban is. Az együttes vendégeként felléptek Erdélyből például a palatkaí, szászcsávási zenészek, búzai énekesek, táncosok. Mindezek közül kiemelném a

műsorainkban rendszeresen résztvevő Petrás Máriát. Az énekesnő moldvai születésű, aki ott tanulta meg azokat a dalokat, szokásokat, azt a gyönyörű nyelvet, amit még egy nagyon izgalmas formájában őrzött a moldvai közösség, melyben ő fölött. Ezt adja át igen magas művészi fokon az éneklésével. A külföldi nagy előadásokon is felfigyelnek tisztán, meggyőző, átütő, nagyon érzékeny, és ugyanakkor hiteles, archaikus éneklésére. Így történt ez a New York-i Carnegie Hallban is, ahol Bartók koncertprogramon vettünk részt olyan kiválóságokkal együtt, mint Petrás Mária és Schiff András zongoraművész.